

NOVA ZORA

STAROKATOLIČKO GLASILO

Izlazi jedanput mjesečno.
Godišnja pretplata Din. 24.—
Oglasi se računaju po cijeniku.

Šibenik, 20. prosinca 1930.

Godina I.

Broj. 6.

Uredništvo i uprava:
Put sv. Nedjelje br. 105.
Ček. račun br. 38312

Reformacija katoličkog klera*)

U krvi svjetskog rata sve se obnavlja, pa i katoličko svećenstvo hoće da se reformira. Ta želja za reformom pojavljivala se je u svim vijekovima crkvene povijesti. Luteranstvo, husitstvo, anglikanstvo i amerikanstvo nijesu ništa drugo nego jaki izražaj svećenstva kulturnijih naroda u svrhu, da se oslobode od ljudskih dogmata i strogosti crkvene discipline, te da čistu i nepokvarenu Kristovu nauku prilagode shvaćanju zdravog razuma i duhu vremena.

Čim se je zapleo ovaj svjetski rat, kako je bilo predvidjeti, da će za rata, a osobito iza rata nastati jaki pokret za reformom katoličke crkve. Moglo se također i to predvidjeti, da će taj pokret imati bojni značaj, jer će nastati između nižeg protiv višega svećenstva.

I zbilja borba za reformom već se je kod nas za rata pojavila. Štogaod su pojedinci u tu svrhu započeli njihov je pokušaj slabo uspijevao. Već u njihovu zametku bio je osujećen ili uništen najstrožim i najnekršćanskijim mjerama. Svatko, tko je takova šta pokušao, morao se je pokloniti ili ukloniti. Pojedinci napisali bi gdjekad po koji članak u liberalnim novinama i revijama, ali uvijek anonimno i pod tuđim imenom. Znali su inače, što ih čeka: suspenzija, gubitak beneficija, a eventualno i fronta, jer osobito u doba rata klerikalizam i austrijski militarizam bili su u tijesnom odnošaju. Ta je sudbina i mene zatekla poradi moje brošure: Rane u katoličkoj crkvi. Ipak ja sam ustrajao, te sada sa zadovoljstvom pratim sve ono, što se događa kod katoličkog nižeg klera, i to baš na ruševinama katoličke Austrije. Čim se je Austrija raspala, ustalo je rodoljubno svećenstvo, da ruši nesamo političke već i kulturne okove. U tome se ističu i prednjače napredni Česi. Pod vodstvom ministra, a ujedno svećenika dra Zahradnika, oni su 25. siječnja ove godine držali u Pragu skupštinu svećeničkog udruženja »Jednota«, kojoj je pribivalo preko 500 svećenika. Tu su skoro jednoglasno stvorili više praktičnih rezolucija, u kojima traže potpunu reformu

katoličke češke crkve. Osim običnih zahtjeva oni traže: pravo na crkveni pogreb i sakramente umirućih i onima, koji se dađu spaliti, ukinuće biskupske vizitacije, cenzuru biskupskih poslanica po konsistorijumu i reviziju Husova procesa, a dan njegove mučeničke smrti (6. srpnja) mora se proglasiti narodnim blagdanom. Za češkim svećenstvom povelu se je mađarsko svećenstvo. I oni koji su u siječnju ove godine držali u Pešti skupštinu, na kojoj, ako i nije bilo ovakove jednodušnosti i radikalizma kao kod Čeha, ipak su i tu reformatori bili u većini.

Napokon i naše se je jugoslavensko svećenstvo počelo micati, tako da se je 10. veljače ove godine držao u Zagrebu pouzdani sastanak užeg odbora. U tom sastanku primili su više praktičnih rezolucija, koje su s obrazloženjem dali tiskati u posebnu brošuru i ovih su ih dana poslali svim župnicima i kapelanima Jugoslavije, da se o njima izjave najdulje za 14 dana nakon primitka. Kako će se o tim rezolucijama izjaviti jugoslavensko svećenstvo, to ćemo doskora vidjeti. Svakako farizeji i zeloti latit će se svih mogućih sredstava, samo da osujete naravni razvitak toga pokreta. Već je zagrebački Ordinarijat izdao strogu naredbu, kojom na temelju Motu Propria Pia X. «Sacrorum Antistitum» zabranjuje svećenicima pod teške kazne sastajati se bez njegova dopuštenja i vijećati o staleško-crkvenim prilikama. Primjer zagrebačkog metropolita slijedit će sigurno čitav jugoslavenski episkopat. Sada nastaje pitanje: Ko će pobijediti? Ako stavimo načelo: pobjeđuje, ko ima vlast, onda je pobjeda na strani višeg klera. Ako zavlada načelo: istina pobjeđuje, onda je pobjeda na strani nižeg klera. Svakako se predviđa, da će borba ovaj puta biti jaka i ustrajna i da se ne će kao obično svršiti sa nekoliko suspenzija. Viši kler imade trostruku jakost (vlast), i to financijsku, legalnu i vjersku (duševnu).

Što znači financijska jakost, to smo najbolje vidjeli ovog rata, a to nam najbolje pokazuje i ona latinska: „Homo sine pecunia imago mortis“. Radi toga razloga katolička crkva kao ustanova i kao viša hijerarhija nagomilavala je bogatstva, dok je nižem kleru uvijek preporučivala evangjeoski savjet siroma-

*) Ovaj članak izašao je god. 1919. u 12. broju »Jugoslavenske Njive u Zagrebu. Poradi njegove aktuelnosti i stvarnosti prenosimo ga u našem listu.

štva. Zнала je ona dobro, da će na taj način najbolje imati niži kler u svojim rukama. Što pak znači legalna jakost, to najbolje znamo iz praktičnog života. Možeš ti imati tisuću prava, sve ti je uzaludno, ako su protiv tebe formalnosti paragrafa. Kako su pak nesavremeni i apsolutistični naši crkveni zakoni, to nije potrebno ni govoriti. Dosta je spomenuti samo to, da velika većina crkvenih zakona potječe iz srednjeg i prvih vijekova. Kolikim smo zanimanjem iščekivali novo kanonsko pravo i kako smo se u tom razočarali. Sve je uglavnom ostalo po starom, tako da nesamo što nije ni u čem olakšana crkvena disciplina, već su rimska kurija i biskupi i nadalje ostali apsolutni gospodari nižeg klera. Pa i ono malo prava i slobode, što daju crkveni kanoni nižem svećenstvu, to je sve iluzija pred načelom: svaka je vlast od Boga.

Najveću snagu kod višeg klera imade vjerska (duševna) jakost. Na temelju te jakosti viši kler imade nesamo tjelesnu, već i duševnu vlast nad nižim klerom. Ako se tvoje uvjerenje i tvoja nauka ne svjđaju crkvenim starješinama, oni uče, da od Boga imadu pravo, da te na ovom svijetu riješe svih crkvenih beneficija, prokunu, izbace iz zajednice crkvene, proglašavaju krivovjercem, te dosljedno prema tome da te na drugom svijetu zavijek bace u strašne paklene muke. Takova nauka i takova vlast katoličke crkve ne slaže se sa zdravim razumom i slobodom savjesti, i zato nije nikakovo čudo, da većina inteligentnoga češkog svećenstva traži reviziju Husova procesa i da zahtijeva cenzuru biskupovih odluka po konsistoriju. Pače ova nam nauka postaje i smiješna, kada znamo, kakovih je bilo, a kakovih i danas imade papa, kardinala i biskupa.

Ali kako rekoh, istina je i pravica na strani nižeg svećenstva. To i jest razlog, koji nas napunjava nadom, da će ovaj put naš pokret uspjeti. Iza ovog groznog rata nazori i načela, koja ravnaju svijetom, uvelike su se promijenili. Mjesto načela: sile i jakosti, vlada sada načelo: istina, sloboda i samoodredjenje. I ako ta nova načela ne idu u glavu starim mogućnicima i imperijalistima, ipak to je za nas nešto naravno, tako da se mi čudimo, kako se razborit čovjek može tome protiviti. Tako na primjer svaki onaj, koji dobro i pomnjivo pročita rezolucije užeg odbora jugoslavenskog katoličkog svećenstva, čudom se čudi kako svećenik poradi toga može biti progonjen, kada se tu ništa ne traži, već samo ono, što može biti na korist katoličke crkve i njezinih službenika. Ti su zahtjevi jako umjereni i razborito sastavljeni, tako da

se ni u čemu ne ogrješuju o crkvene dogmate, već samo traže reformu crkvene discipline, a to je slobodno tražiti i o tome slobodno raspravljati. Iz svega se vidi, da su sastavljači tih rezolucija svećenici jako učeni i umjereni i zato traže minimum svojih prava. Znam, da bi im se na to moglo od crkvenih starješina odgovoriti: Ta vi iznosite samo stare zahtjeve, koji su se tisuću puta iznosili i tisuću su puta bili odbijeni. Na to bismo im mi mogli odgovoriti: Prije svega baš zato, što su ti zahtjevi tisuću puta bili izneseni, to je najbolji dokaz, da su opravdani i tema-ijiti, jer ludost i laž ne može tisuću puta izaći na površinu. Što su nam tisuću puta bili odbijeni, to nije dovoljan razlog, da i ovaj put budu odbijeni; jer ako su pravedni zahtjevi za slobodom Iraca, Čeha, Jugoslavena i ostalih potlačenih naroda bili tisuću puta odbijeni, ipak to nije mogao biti dovoljan razlog, da ovaj put ne dobiju slobodu. Vremena su se promijenila, pa treba da se i mi promijenimo u njima!

Hoće li i sada naši crkveni starješine sa svojom tvrdokornošću pustiti, da se stvaraju nove Kristove crkve, ili će sa blagošću i popustljivošću nastojati, da se izmire već zavadjene, to je veliko i važno pitanje. Nadamo se, da će ovaj put razbor i ljubav pobijediti i da ćemo mi uživati plodove rada naših prethodnika. Ne budemo li mi tako sretni, da uživamo njihove plodove, a mi onda dalje radimo za naše nasljednike, jer prije ili kasnije zdravo sjeme mora da donese zdrave plodove. Čuvajmo se nadasve pogubnih farizeja, jer oni su jedini kadri da ometu naš pravedni rad. U tu svrhu lijevo piše u 10. br. ovogodišnje «Jugoslavenske Njive» jedan svećenik, koji između ostalog kaže: «Gospodo farizeji, i nama bi bilo udobnije mirno sjediti u naslonjaču, citirati brevijar, imati i mirno uživati svoje konkubine, ne kritizirati, nego šutjeti, ne dirati ni u koga, nego se sprijateljiti sa svojim prilikama u Crkvi, te zato možda dobiti pohvalno priznanje i crveni pojas, ali mi to ne možemo i ne ćemo, jer je to gadno, podlo, nedostojno, i jer iskreno ljubimo crkvu. Crkvu ljubimo više nego vlastitu udobnost i karijeru. Pa u poštenom boju za istinu i za slobodno disanje mi smo pripravnici ustrajati, makar izgubili svoje egzistencije i makar se jednog lijepog dana našli na cesti».

Takovih nam svećenika treba, koji se bore za istinu, jer istina je ona, koja će nas prije ili kasnije spasiti — »Veritas liberabit vos« — kaže Isus Krist.

Rijeka, 12. III. 1919.

Niko Petrić.

Da nije zloba bila bi ludost

Opet se je pojavio neki mudrijaš pa u rimokatoličkom „Katoliku“ od 16. XI. 1930. Br. 23. pod gornjim naslovom mudruje i dokazuje kako je providencijalna odluka božanska da zamjenikom božjim na zemlji bude jedan talijan vulgo rečeno „papa“.

Zloba je u tome a i ludost istovremeno što se u tom članku tvrdi negdje jasno a negdje prikriveno, da je hrvatski narod počeo otvarati oči i okretati Rimskom biskupu leđa za to „što se „papa“ bira uvijek bar u zadnjim stoljećima iz redova talijanskog

naroda — a zašto se ne bi prama navodima „Katolika“ koje podmeće nama, jednom birao između redova „Katolika Hrvata“.

Mi smo zaista upitali u našem glasilu: zašto namjesnikom i poglavarom crkvenim kako to rimljani poimaju mora biti baš uvijek jedan Talijan.

No gospodo oko „Katolika“ nemojte biti nojevi i zabadati glavu u pijesak i bježati od bjelodane istine.

Hrvatska starokatolička Crkva u Kraljevini Jugoslaviji nije nastala kao što vi tvrdite iz puste želje, ludosti ili zlobe za to što bi Hrvati htjeli da i iz njihovih redova bude biran jedan papa. Daleko nam misao od toga. Ona je nastala iz želje kršćana Hrvata, da se šta više približi nauci *jedinoga* učitelja, *jedinoga poglavara* svoje crkve Isusa Krista.

Izvolite nam kazati šta se u Starokatoličkoj crkvi uči a šta nema temeljita i ta vrlo jasnoga temelja ostavljena u nauci Isusa Krista, koja je nama predana preko apostola, evanđelista i crkvenih kršćanskih učitelja prvih vremena, kad je Kristova Crkva bila zaista Kristova a ne ni Petrova ni Pavlova, ni Teofilova.

Izvolite nam pokazati po nauci evanđelja i sv. otaca prvih vremena, da baš u Rimu mora biti stolica *vrhovnog poglavara* kršćanske crkve; da se ta vrhovna uprava crkve Kristove mora nalaziti u ruci jednoga čovjeka; da taj jedan čovjek ima prava prisvajati sebi *pravo nepogrešivosti* i time se izjednačivati istomu Bogu; da taj jedan čovjek ima određivati *koje jezike Bog razumije a koje ne* i po tome logično u kojem se jeziku smije prinositi sv. Žrtva božanskog Jaganjca a u kojemu ne; da taj jedan čovjek mimo božanskih ustanova grabi svu vlast u crkvi u svoje ruke i t. d.

Dakle sve drugo, gospodo, a ne zloba. Ovdje bi se pravom moglo reći u obrnutom smislu i to, po onoj: «reci mi da ti ne rečem». Mnogo bi bolje bilo, da narod učite, kad ga već učite, neiskvarenoj nauci bož. Učitelja, a ne da ga i dalje obmamljujete na *kojekakvim pseudo-dekretima* i *pseudo-originalima*.

Ne tražimo mi da papa bude Hrvat, a da li to traže drugi narodi, to nas se ne tiče.

Ali kad već gospoda operiraju sa ciframa i mi ćemo ih podijeliti na nekoje cifre, koje su baš iz toga proistekle u glavnome — jer je *jedan* htio da bude veći nego cijela crkva i to i u pogledu vjerskom i političkom.

»Pisac članka: Da nije zloba i t. d.« kaže: 39 miliona Francuza, 24 miliona Njemaca, 23 miliona

Španjolaca, 30 miliona Poljaka ne traži papu «a tuži se nekolicinu Hrvata *sjeguro* gnjilih katolika“.

A gdje su gospodo oko „Katolika“ svi Englezi, svi Švedi, svi Norvežani, svi Danci, svi Nizozemci — ogromna većina Njemaca, svi Rusi, Rumunji, Bugari, Srbi i Grci čisto evropski narodi koji, kad bi se zbrojili daleko nadmašuju broj onih koji obožavaju rimskoga papu, pa kad bi im pribrojili još i one narode, koji su u krilu rimske crkve.

Ne radi se tu o tome da je baš uvijek talijan papa, da u kardinalskom zboru ima najviše talijana makar je to relativno najmanja grupa narodnosna, nego se radi o tome; kako to — po vašoj nauci — da Duh Sveti toliku simpatiju prama Talijanima goji da otrag nekoliko vijekova hoće baš Talijana za papu. Zar su talijani na svijetu *najsvetiji* ili možda oni od cijeloga čovječanstva imadu najveće prerogative da budu Bogu prvi do koljena.

Nećemo više, da nižemo činjenice, jer je škoda vremena i papira. Mi znamo i namjere koje vode gospodu oko „Katolika“ kad u sličnom tonu pišu.

Nego bi se ipak htjeli svrnuti na činjenicu onih zahtjeva „nekolicine gnjilih Hrvata katolika“.

Nijesu li, gospodo oko katolika“ predi tih „gnjilih katolika Hrvata vjekovima lili krv za kršćanstvo i njegovu slobodu? Nijesu li ti predi dobili i nekakvi vajni titul za tu svoju borbu, koji se kao krilatica i danas sa vaših propovjedaonica raznose „predzide kršćanstva“? Nije li taj narod po izjavama vaših „pastira“ i danas „najodaniji“ rimskom papi? Pa kakovu nagradu dobiše ti najzaslužniji borci za Krista? Nijesu li predi tih „gnjilih Hrvata katolika“ pokazali i neku izvjesnu duševnu snagu stvaranja i pokazali, da se u umnom pogledu mogu i malo većim navodima takmiti? *Pa u svemu našem vijeku* pamtimo, da je tek *jedan* od tih Hrvata bio dostojan, da nosi ne papinsku *tijaru* nego „kardinalski šešir“. Zar mi moramo i dalje, da ostanemo *stafaža* i dobri sluge, kojima je ukazana velika, dapače prevelika milost, što nam rimski papa pošalje po biskupima Hrvatima svoj „očinski blagoslov“ u onom momentu kad taj isti hrvatski narod odkida od usta i kupuje dragocjena i skupocijeno crkveno posuđe za rimskoga papu, da ga on stavi u rimske riznice kao zakopano blago. Sve drugo dakle „gospodo“ a ne zloba. Promislite malo dublje a ostavite se površnoga zadovoljstva o navodnoj volji božjoj koja dolazi iz Rima, pa nećete onda pisati članke: „Da nije zloba bila bi ludost“.

B. Božanov:

Papa Pio X. i odgovornost za svjetski rat^{*)}

Pitanje direktne ili indirektno odgovornosti za svjetski rat, kao i pitanje uloge koju su pojedini ljudi i institucije imali u tom teškom periodu ljudske isto-

rije još uvijek je predmet studija istoričara, političkih pisaca i sociologa. I ono će to još dugo vremena ostati, pošto ove studije imaju da utvrde ne samo istinu iz prošlosti, već da rasvijetle i sadašnjost, a u mnogočemu i budućnost.

Ovaj posao nije lak jer ima još mnogo doku-

*) Narodna Obrana — Beograd u broju 33 od 20. IX. o. g. donosi pod gornjim naslovom.

menata i fakata iz tog perioda istorije koji su nepoznati, a osim toga, mnogi odgovorni ljudi predaju javnosti tendenciozne i lažne dokumente koji imaju za cilj da sakriju istinu i iskrive pravu stvarnost stvari. Razumljivo je za to koliku uslugu istini i čovječanstvu čine oni koji su u stanju i koji imaju moralne smjelosti da otkriju koji nov dokument kojim bi mogla da se sazna i osvijetli istina.

G. Karlo Sforca, bivši italijanski ministar inostranih djela, koji je već dosada dao dosta korisnih priloga za studiju istorije iz vremena od 1914. g. do danas, publikovao je ovih dana na engleskom jeziku studiju *Makers of Europe*, koja je izdata u Americi (Ed. Merrill, New York) i u Evropi (El in Mathews — London). Knjiga će ovih dana izaći i u francuskom izdanju (*Nouvelle Revue Française* — Paris) i u njemačkom (Fischer). Mi ovdje vadimo iz nje neke odjeljke poglavlja koje nosi natpis *Pio X. i svjetski rat*.

Pisac smatra da je na ovo pitanje bilo od preke potrebe baciti svjetlost istine, tim više, što je u javnosti postojalo sasvim netačno i skroz krivo shvatanje o ulozi koju je ovaj papa imao u shvatanju svjetske konflagracije.

Evo šta o tome kaže g. Sforca:

„Pape, koji su živjeli za vrijeme rata, bili su: Pjo X. koji je umro 20. avgusta 1914., i Benedeto XV. koji ga je naslijedio i čiji je pontifikat trajao do poslije rata.

„Dvije rasprostranjene legende su stvorene oko ličnosti ove dvojice papa: ona, koja se odnosi na Pia X. prikazuje ga kao čovjeka koji se je molio i borio da ne izbije svjetski rat, mučenog pomišlju da će hrišćanstvo da se podijeli u dva neprijateljska tabora, i koji je, na poslijetku, umro od srčane boli kada je saznao za invaziju Belgije i za sve strahote sa kojima je počeo rat. Legenda pak o Benedetu XV. prikazuje ovog papu kao diplomatu koji je stajao u službi centralnih sila, ubedenog u pobjedu Njemačke i Austrije, i koji je ovu pobjedu želio i pomagao.“

Pisac kaže da je vrijeme da se ova prva legenda podvrgne tačnom ispitu, pošto je potpuno neistinita i lažna.

„Tragičnih dana mjeseca juna i avgusta — kaže g. Sforca — jedan fakat je uzbudio javno mnijenje u Evropi: rat je bio objavljen, u ime *Božje*, od strane jednog ostarjelog i moćnog vladara; najkatoličijeg među vladarima i najmoćnijeg među svim katoličkim suverenima. Kada je taj vladar objavio svijetu da pokreće rat kako bi kaznio Srbiju, milijoni uzbuđenih duša povjerovali su da će papa intervenirati da spriječi ovaj rat. Tako je iz ove nade ponikla legenda (koja je kasnije razrađena kao i sve legende.) Tako je, onda, odmah počelo da se priča da je papa Pio X., čim je saznao za austrijski ultimatum Srbiji, naredio svome nunciju u Beču da zamoli i općmene starog imperatora i kralja, u ime samoga Boga. Poslije, pošto se je vidjelo da je rat ipak izbio, reklo se je da su diplomati sa bečkog Balplaca i of cira, koji su okružavali

imperatora, spriječili papinog poslanika da govori sa Franjom Josifom. Treći i posljednji dio legende sastojao se u tvrdnji da je „dobri“ papa Pio X. bio utučen bolom što je konstatovao svoju nemoć da spriječi katastrofu, usljed čega je iznenadno umro 20. avgusta 1914. g.

„Rekao sam već da je potrebno da se po toj stvari ustanovi prava istina, i ja je evo iznosim.

„Čim je Austrija odlučila da objavi Srbiji rat, grof Palfi, austrijski poslanik pri Vatikanu, informisao je, u više navrata, papinog državnog sekretara, kardinala Meri del Val, o namjerama i „dužnostima“ dvojne monarhije. Očgovori, koje je u ime pape dao kardinal, tačno su reprodukovani u korespondenciji koju sam ja vidio. Ona dokazuje da je Vatikan sa zadovoljstvom gledao, barem u prvom momentu, jedan rat u kome bi uništenje Srbije doprinijelo da se potisne uticaj Rusije, uticaj na koji je sa velikom srdžbom gledala rimska katolička crkva, pošto je smatrala da se tom uticaju ima pripisati što istočne crkve nisu pristajale da se izmire sa Rimom. U tim razgovorima što ih je imao sa austrijskim poslanikom, papin sekretar se je izražavao precizno u ime pape, pa je čak izjavio da papa mnogo žali što Austrija nije još mnogo ranije dala Srbima kaznu kako oni to zaslužuju.

„Dovoljno je da ovdje citiramo jedan pasus iz telegrama koji je grof Palfi uputio Bertholdu 29. jula 1914. g. On glasi: U razgovoru koji sam prije dva dana imao sa kardinalom, sekretarom papinim, ovaj mi je spontano govorio o velikim problemima i pitanjima koja u ovom momentu uzbuđuju Evropu. Bilo bi nemoguće u riječima Njegove Eminencije vidjeti koju riječ praštanja i pomirljivosti. On je, istina, našu notu Srbiji okvalifikovao kao tešku, ali je ipak odobrio bez ikakve rezerve, i u isto vrijeme je, na indirektan način, izrazio nadu da monarhija ide do kraja. Bila je zaista šteta, rekao je kardinal, što Srbija nije bila ponižena još mnogo ranije, jer je ranije moglo da se to lakše učini bez bojazni da će se pokrenuti poteškoće kakve sada mogu da izbiju. Ta izjava potpuno odgovara misli papinoj, jer ovih posljednjih godina, Njegova Svetost je više puta izrazila nezadovoljstvo što Austro-Madžarska ne preduzima mjere da „kazni“ svog dunavskog susjeda.

„Moglo bi biti postavljeno pitanje iz kojih motiva katolička crkva se pokazuje tako ratoborna u jednom vremenu kada njom upravlja jedan pravi svetac, prožet čisto apostolskim idejama. Odgovor je vrlo jednostavan: papa i papska kurija vide u Srbiji zlo, koje nagriža i po malo ulazi u srž monarhije tako da bi sa vremenom mogla da je i razbije. Usprkos drugih raznih pokušaja koje je kurija u posljednjim decenijama, Austro-Ugarska jeste i ostaje najjači branič katoličanstva i Hristove Crkve. Pad ovoga braniča značio bi za crkvu gubljenje jednog najsolidnijeg oslonca; u njenoj borbi protiv pravoslavlja ona bi izgubila svog najjačeg pomoćnika.

Tako dakle katolička crkva ima direktnu potrebu da učini i da potvrdi sve što ima da posluži našim ciljevima isto kao što Austro-Ugarska ima interes da silom otkloni zlo koje ju razjeda.

„Pod takvim vidom može da se odlično utvrdi odnos između apostolskih (papskih) ideja i ratnog duha“.

Saopštavajući ovaj pasus Palfijevog izvještaja, g. Sforca ovako nastavlja: „Kada se austro-srpski konflikt pretvorio u evropsku konflagraciju, papa ni tada nije izrazio svoje žaljenje. On je u pohodu njemačkih armija na Paris gledao kaznu koju je Bog odredio Francuskoj za tolike nevolje koje je priredila Vatikanu“.

U daljem dijelu svoje studije pisac, na osnovu mnogobrojnih dokumenata, prikazuje papu kao jednog vrlo nazadnog i lukavog čovjeka, koji je svoje lukavstvo naslijedio iz niskog staleža u kome je ponikao.

Svoje neprijateljstvo i netoleranciju Pio X. nije samo izražavao prema pravoslavlju, nego je nemilosrdno gonio i same katoličke sveštenike koji su se pokazivali pomirljivi i pristupačniji naprednijim idejama. Naravno što je gonio moderniste. U svom djelovanju, on je od prvih dana svoga pontifikata kao najbližeg pomagagača i savjetnika našao u španskom kapucinu, Vives y Tufo, koji je bio na Vatikanu svakidani papin savjetnik i saradnik sve do onog dana kada se vidjelo da je izludio, i kada je kao takav odveden u ludnicu, u kojoj je do konca svoga života vikao „katolička crkva je u opasnosti, gonite moderniste!“

Iz opširne studije koju nam daje g. Sforca, za nas ovdje je najvažnije to što se novim faktovima utvrđuje da je Austrija dugo vremena spremala rat protiv Srbije i u tome svome poslu tražila pomoćnike na sve strane.

Razgovor između trgovca Šime i težaka Ante

Težak Ante: Dobar Vam dan gospar Šime!

Trgovac Šime: Dao Bog dobro, Ante! Kamo ti ovako rano?

Ante: Evo, da ću k župniku. Tamo mi sin Rade hoće da se vjenča s nekom svojom rodicom iz trećeg koljena, ali mu župnik ne da bez dozvole rimskoga pape, pa moram moljakati i trošiti kako bi mu isposlovaio dozvolu u Rimu.

Šime: Prežalosno — moj Ante — da danas kad imademo slobodnu državu Jugoslaviju, vi, rimokatolici morate tražiti kojekakva prava u tuđem Rimu!

Ante: Ma jest — gosparu Šime — govori meni sin Rade da je ovo sramota što se za ove poslove obraćamo na . . . Rim, pa mi jutros ne htjede ni dati da idem k župniku veleći, da će on preći k vama u starokatolike; ali se — gosparu Šime — bojim kletve, jer je župnik rekao da će s oltara prokleti svakog onoga, koji bude prešao u starokatolike.

Šime: Ne boj se njegove kletve — moj Ante — budi uvjeren, da Stvoritelj ne sluša glas onih, koji kunu čovjeka kad ide za pravom naukom Isusovom. Stvoritelj će njegovu kletvu primiti ne kao kletvu, nego kao blagoslov. Prijetnja takovog župnika biti će očiti dokaz kako . . .

. . . našem jeziku. . .

. . . što su u Italiji. Bit ćeš skoro čitao — moj Ante — kako onaj nadbiskup iz Kalabrije na ratnom brodu ucka talijanske vojnike neka se dignu protiv nama da zauzmu našu milu Dalmaciju; ti si čuo kako Musolini pomoću rimokatolinske vjere i rimskih starina hoće da obnovi nekadašnje Rimsko carstvo i kako najprije hoće da svojata naše primorske krajeve! A što mu na to kažu naši rimokatolinski biskupi i župnici? Ni mukaeta.

Ante: Govorite golu istinu — gospar Šime —

i jest ono prava milina u vašoj crkvi slušati popa kako misi u našem živom narodnom jeziku.

Šime: Jest — moj Ante — mi imademo svoju narodnu crkvu, u kojoj treba da se od narodnih popova čuje i živa narodna riječ. I glagolica je naš starinski narodni govor; ali svaki narod ide za tim da što bolje usavrši svoj jezik kako će se razumljivije i ljepše da izrazi, pa tako i mi od glagolice do tjerali smo do današnjeg bogatog jezika, eda možemo ljepše slaviti i hvaliti Boga Stvoritelja. Ne stoji — moj Ante — u nijednom psalmu da hvalimo Boga u latinskom jeziku, niti je ikad Krist rekao da se kod prikazivanja žrtve rabi samo latinski, nego su proroci pjevali: „Hvalite Boga u svim jezicima . . . Latinski su jezik nametnuli . . . rimski pape iz političkih razloga, a ne iz vjerskih. Kad je u ono doba papinska država došla do velike moći, onda se je rimski papa . . . Dioklecijana, pa je zatražio da latinski jezik zavlada cijelim svijetom. U svojoj

. . . Kristovu. Pa mjesto da se utre svaka uspomena na ondašnje . . . papinske rabote, rimski papa i njegovi sveštenici još i danas . . . zahtijevaju da se latiniše u svim crkvama. U tom poslu najrevnije ih pomažu naši sveštenici latinaši premda su im razni pape dozvoljavali i dozvoljavaju da mogu u crkvi glagoljati. Neće naši latinaši da se ugledaju u slavnoga biskupa Grgura Ninskoga i splitskog nadbiskupa rođoljuba Gospodnetića, koji su onako vatreno branili glagolicu i koji su sigurno radi one obrane od rimskih papa tragično svršili, kao što su Zrinski i Frankopan od austrijskog cara Leopolda.

Ante: Ali latinaši kažu — gospar Šime — da treba slijepo izvršivati naredbe sv. oca pape i sve činiti onako kako je njemu u volji.

Šime: To je kod latinaša — moj Ante — baš to je ono veliko zlo, radi kojega smo prigrlili našu svetu starokatoličku vjeru. Mi rimskoga papu ne priznajemo, duboko uvjereni da Isus Krist nije postavio papu u Rimu, niti mu je rekao da osnuje silnu državu, koja će se proslaviti progonstvima i krvoprolićem čovječanstva. Naprotiv, Krist je rekao apoštolu Petru kad je trgnuo mač da ga odbrani od Židova: Petre, povrati svoj mač u korice, jer tko mačem siječe, od mača i gine! A što su sve radili rimski pape?? — Napokon treba da znaš — moj Ante — kako se rimski „sv. Otac“ otrog 60 godina dao proglasiti „svemoćnim“ i „nepogrešivim“. U tom Vatikanskom saboru našao se onda i naš neumrlji biskup Štrosmajer, koji je svojim znamenitim govorom ustao proti tom proglašenju „nepogrešivosti“. Da je on onda živio u slobodnoj Jugoslaviji, bio bi odmah ostavio rimsku crkvu i danas bi svi Hrvati bili starokatolici, ali je živio u Austro-Ugarskoj, gdje je car Franjo Josip bio veći papa nego li rimski, pa je biskup Štrosmajer morao da muči iako nije u duši nikad priznao njegovu „nepogrešivost“.

Ante: Grozno je to slušati što su sve učinili rimski pape; ali molim Vas gospodar Šime, što ono spomenuste tajnu ispovijed, ili Krist nije ustanovio ispovijed?

Šime: Jest, Krist je ustanovio ispovijed — moj Ante — kad je rekao apoštolima: „Idite i naučavajte narode i komu vi odriješite grijeha na zemlji, bit će odriješeni i na nebu“. Ali apoštoli nisu tajno ispovijedali kao kakovi hinjeni eunusi, nego kao familijarni ljudi, koji su znali što je stidljivost i sramota, ispovijedali su javno, kako to čine i naši starokatolički svećenici. Dok je pojedini Apoštol na polju propovijedao o Kristovoj nauci, sakupljali bi se okolo njega vjernici. Iza propovijedi pozvao bi preda se one, koji su željeli da prime sv. pričest i sada bi ih Apoštol ispovijedao pitajući ih glasno: Priznajte li da ste prekršili zapovijedi prama Bogu, roditeljima i iskrnjemu. Oni, koji su u svojoj duši očutili, da su se o te zapovijedi ogriješili, također bi glasno odgovarali da priznaju i dok bi ih sada Apoštol potsjetio na kajanje, odriješio bi ih od grijeha te za tim dijelio im sv. pričest. Starokatolička crkva priznaje i tajnu ispovijed, ali nslovljava je samo u iznimnim slučajevima, t. j. ali kada grijehnik iz grižnje savjesti utječe se župniku za savjet, a tada je župnik dužan da kao pošten i pаметан čovjek liječi duševne rane svoga iskrnjega. Inače starokatolička crkva slijedeći primjer apostola ispovijeda se „Bogu“ a ne „čovjeku“.

Ante: Dosta — dragi gospodar Šime — sada mi je sve jasno! Ne idem k župniku da mi napravi molbu za Rim. Poslušaću svoga sina Radu, jer me evo uvjeriste da je starokatolička vjeroispovijest najbolja. Nastojaću da još danas sva moja familija pristupi pod okrilje starokatoličke vjere i molim Vas da me uputite što imam da činim.

Šime: Onda — moj Ante — pođi isto k župniku neko ti dade krštenicu ili „obiteljski list“, kupi biljeg od 5 dinara, dođi k meni pa ćeš napisati molbu, koju ćemo otpremiti na sresko načelstvo i ništa više.

† ZVONKO LAMBAŠA

* 2. III. 1929. † 12. XI. 1930. u Šibeniku

Starokatolici među židove

Na 13 novembra, umro je Zvonko dvogodišnje dijete Damjana Lambaše iz Šibenika. Radi mjesta za pogreb djeteta, razvila se očajna borba. Obitelj djeteta pripadnica hrv. starokatoličke crkve, oslanjajući se na javne, važeće zakonske propise, tražila je da se dijete ukopa u grobište sv. Ane, koje je opštinsko, a ne konfesijalno; pa sve da takovo ne bi bilo, po spomenutom međuvjerskom zakonu od god. 1868. čl. 12. pristojan se pogreb ne može uskratiti inovjerskim pripadnicima, u pomanjkanju vlastitog grobišta. . .

. . . obitelj se našla pred ozbiljnim otporom, jer da biskup latinske crkve to apsolutno priječi, i radije neka isto dijete pokopaju „u židovsko grobište“. Jedva nakon posredovanja pravnoga lica i objašnjavanja zakonskih propisa, . .

. . . je privolilo da se dijete pokopa u „grobište sv. Ane, ali u jednoj grobnici od privatne vlasnosti. Na taj način, starokatolici dušobrižnik, pred večer istoga dana, obavio je sprovod i pogrebne molitve uz učešće odličnog broja suvjernika i inovjernika, rodbine i prijatelja. Prikazu činjenica ne bi trebalo, da mi pravimo ovdje komentar, jer ih se veleoštrih čulo još istoga dana od samih svjesnih gradana saznajući, kako nasljednik apoštola, jedno nevino dijete, kršteno od svećenika rimske crkve, hoće da žudijama izjednači, tjerajući ga od Kristova propela. Kako je Krist cijenio djecu? Evanđelje nam opisuje, da su Kristu, preko Jordana, predveli dječicu, koju kad su njegovi učenici počeli odgoniti, On da se na to smutio i prikorio svoje učenike rekavši im: „Pustite da maleni pristupaju k meni, a nemojte ih od mene tjerati, jer je njihovo kraljevstvo nebesko“. Pretpostavimo, da se sličan slučaj desio jednoj osobi, koja da je iz latinske prešla na protestantsku vjeru, a da bi pri tome u neku tangiralo duh Talijanstva... eh tada bi se skroz, inače postupalo, jer bi latini svoj Kodeks tumačili, navodeći, da krštenje obavljeno po latinskom svešteniku utiskava neizbrisivi biljeg, koji da ni iza otpadništva na drugu vjeru, ne gubi se. Dosljedno, da se to dijete ima kopati među katolike Evo nam primjera. Prigodom ženidbe Borisa (pravoslavne vjere, ali prije kršten po rimskom obredu) sa Talijankom novine latinskih popova u Zagrebu pisale su o tome, da li trebaju imati dispensu Papinu radi mješovitoga braka ili ne, i obrazložile su da je to nepotrebno, prema gori navedenom shvaćanju za slučaj krštenja. Zamjerno je što u Šibeniku prestavnici latinske crkve kad se tiče starokatolika, nalaze posebnu primjenu nauke Kristove pisane u evanđelju, dapače umiju prigodno istaći neku prednost, pri primjeni važećih međuvjerskih zakonskih propisa, u našoj strogo vjerski ravnopravnoj narodnoj državi. Za našu tvrdnju imamo jasnih primjera.

Andelku želimo vječni mir, a uciviljenoj obitelji utjehu svih suvjernika i prijatelja.

Memento . . .

— o Božiću —

Kroz vijekove jednako i u isto svedjer doba
Budi se il' radja Uspomena Snažna i ista
Za sav ljudski rod: za nevoljnog', trudnog', slabog'
roba, —
Za gavana mrazna i lihvara srca nečista.

*

Budi se il' radja Svijest i Spas; a i množi J a d,
Jer lanci ropstva raznolikog' kova i težine
Čuju se na koraku svakom kroz stoljeća i sad;
Dok časovita Svijest za Spas trzne se da umine . . .

Mogućim, što Vlast novcem kvače, motaju i drže;
Što nemoćnog' znojem i žuljem do beznanja muče;
Što ratom krvē, i krov bezvijesniku vatrom prže —
„Božićni Mir bližnjem!“ — sprd kroz
vijekove do juče.

Al' budi se Svijest; dolazi Spas; širi se blagi Mir;
I Ljubav jača srca Množine; — padaju lanci
Ropstva: čistoća Duha čelična slaviti će svoj Pir;
Skorog' Božića ostvariti će se vijekova sancij . . .!

Ubrzaj Rode! — Vremena brzo nehajno teku
Bez sustanja; — budućnosti roditelji mi smo sad;
Da unucim prošlosti — unučad pozna ne reku:
«Prije kor i strašna kletva!» —, jer spasiti
se imasmo kad . . .!

*

Kroz vijekove jednako i u isto svedjer doba
Budi se svijetom Uspomena Snažna i ista
Za sav ljudski rod; — memento moćnom, Svijest za
roba,
Spas i Mir svakomu plemenita srca i čista!

P. S. J. - Ljubušak.

Razne vijesti i dopisi

IZ UPRAVE. Ovom broju prilažemo čekovne uplatnice i molimo sve pretplatnike i prijatelje da pošalju odnosno obnove pretplatu kako bi im i nadalje slali redovno »Novu Zoru«.

*

Naš pretplatnik i prijatelj gosp. Gumzej Josip maš. kapetan R. M. doprineo je župnom Vijeću u Šibeniku dobrovoljni prilog od Din. 200, **Hvala!**

*

Mnogi naši vjernici, prijatelji i pretplatnici van Šibenika sakupili su nam veći broj novih pretplatnika te pošto je to bilo iz vlastite pobude mi im zahvaljujemo i čestitamo, a uz to molimo da i nadalje ustraju u svom zauzimanju oko širenja *Nove Zore*, kako bi se i drugi dobromisleći kršćani upoznali sa našom velikom idejom i pokretom.

IMENOVANJE I UNAPREDENJE. Ukazom Nj. Veličanstva Kralja od 25. IX. 1930. br. 92.502 na

predlog g. Ministra Pravde, a u saglasnosti sa g. Ministrom Presjednikom g. *Niko Petrić* starokatolički župnik u Splitu postavljen je za konzultora Hrvatske starokatoličke Crkve u Zagrebu u IV. grupu I. kategorije.

Gosp. *Marko Sinovčić* profesor gimnazije u Banjoj Luci, naš svećenik. unapređen je u VI. grupu I. kategorije.

Čestitamo.

VJENČANJE BUGARSKOG KRALJA. Početkom novembra vjenčao se je bugarski pravoslavni kralj Boris sa talijanskom rimokatoličkom princesom Ivanom. Njihovo vjenčanje jako je zagonetno i tajinstveno. Da se svakoga zadovolji oni su morali obaviti trostruko vjenčanje i to: po rimokatoličkom obredu u asiškoj bazilici sv. Frane, po civilnom obredu na Magistratu u Asisu i po bugarsko-pravoslavnom obredu u Sofiji.

Bugarska Vlada i Vatikan — uz posredovanje Mussolinija — dugo su se nagadali, kako da se obavi to vjenčanje. Na koncu svi su morali nešto popustiti, ali najviše je popustio rimski papa, jer ne samo što se vjenčanje nije obavilo u sakristiji, već ni vjerenik nije dao pismenu obvezu — kako se to zahtjeva za druge smrtnike — da će sva djeca iz tog braka biti krštena i odgojena u rimokatoličkoj crkvi. Mussolini je i ovaj put uvjerio Papu, da interesi talijanskog naroda zahtjevaju, da treba biti susretljiv prema pravoslavnim Bugarima, jer bi oni Italiji na Balkanu mogli poslužiti.

FARIZEJIZAM. Dneva 7. novembra umrla je u splitskoj bolnici prigodom teškog poroda gđa Lujza supruga Vilima Weitzera. Ona je bila rimokatolikinja, a suprug starokatolik. Prema tome pravo na pogreb koji majke toli mrtvorodenog djeteta pripadao je rimokatoličkom svećeniku bolnice, koji je i bio voljan, da to obavi. Ipak u posljednjem momentu Biskupski Ordinarijat u Splitu to je zabranio, jer se je vjenčala za starokatolika, tako da je taj pogreb obavio starokatolički svećenik. Ovakovo postupanje, i ako odgovara propisima rimske crkve, ipak ne odgovara duhu ni nauki kršćanstva. Moralo se je više imati obzira i poštovanja prema jednoj majci, koja žrtvuje svoj život, da dade život porodu, nego prema jednoj okrujenoj glavi.

PRVA STAROKATOLIČKA CRKVA U BEOGRADU. 14. XI. o. g. održana je u Beogradu javna služba Božja u novoj starokatoličkoj crkvi. Bogoslužjenje je vršio starokatolički sveštenik Dr. *Niko Kalodera* uz asistenciju biskupskog delegata g. G. Čerčeka, a u prisustvu velikog broja vjernika, biskupa starokatoličke crkve g. Marka Kalodera, mnogih delegata starokatoličkih župa te pretstavnika državnih i gradanskih vlasti.

Priikom službe Božje održao je propovjed biskup g. M. Kalodera o starokat. vjeri — crkvi i o njenoj razlici od rimokatoličke.

Ta prva starokat. crkva u prestolnici nalazi se na Dorčolu u bivšoj kapeli Sv. Aleksandra — poklonjena starokatolicima od srp. pravosl. opštine.

To je jedna oveća dvorana u kojoj se sada nalazi oltar — jedan harmonium i ništa više — bez srebra i zlata.

PRELAZ U STAROKATOLICIZAM. Mnogi se starokatolici tuže, da im upravne vlasti čine zapreke prigodom istupa iz rimokatoličke i pristupa u starokatoličku crkvu.

U tu svrhu upozorujemo sve naše vjernike i pristaše, da za Dalmaciju vrijede propisi međuvjerskog zakona od 25. V. 1868. B. L. I. br. 49. po kojem zakonu svaka osoba, koja je navršila 14 godinu ima pravo, da izabere vjeroispovjest. Za to se zahtjeva pismena ili zapisnička izjava kod nadležnog Sreskog Načelstva. Dobro je donijeti krštenicu, ali to zakon ne propisuje, već samo kad postoji sumnja, da li je dotičnik navršio 14 godina. U nestašici krštenice može služiti domovnica, školska svjedodžba i druge javne isprave iz kojih se razabire mjesto i dan rođenja. Djeca do 7 godine slijede vjeroispovijest roditelja. Prijavu za prelaz treba bilježovati sa Din. 5, a ako se o tome traži posvjedočenje sa Din. 25.

UKOP STAROKATOLIKA. Za ukop mrtvaca vrijede za Dalmaciju propisi međuvjerskog zakona od 25. V. 1868. po kojem zakonu i to u članku 12 izričito se naređuje, da se ne može uskratiti nijednom mrtvacu pogreb u vjerska grobišta ako u tom mjestu dotični mrtvac nema groblje svoje vjeroispovijesti. Tko ima svoju vlastitu grobnicu on i drugi mogu se u nju pokopati, i ako se ta grobnica nalazi u grobištu druge vjeroispovijesti. Prema tome naši vjernici, neka se ne plaše prijetnja rimokatoličkih svećenika, da ne će biti pokopani u grobištu, jer državni zakoni strogo zabranjuju ukopavanje mrtvaca van grobišta i naređuju svim vlasnicima groblja, da moraju pokopavati sve mrtvace bez obzira vjeroispovijesti.

KONFERENCIJA BISKUPA U SPLITU. Sredinom novembra sastali su se u Splitu svi rimokatolički bi-

skupi Dalmacije. Glavna svrha njihovom sastanku bio je: *agrarni zakon za Dalmaciju*, koji je stupio na snagu dneva 5. 11. 1930. Rimokatolička crkva u Dalmaciji spada među veleposjednike i zato ovim zakonom i njezini su interesi dirnuti. Biskupi sada traže način kako da budu oslobođeni od obveza agrarnog zakona, ali im to neće uspjeti, jer zakon ne priznaje nikakvih privilegija. U koliko smo informirani, pokušaće da se pozovu na can. 1518. općeg crkvenog zakonika, po kojem »*Rimski Papa jest vrhovni upravitelj i djelitelj svih crkvenih dobara*«. Po tom zakonu sva agrarna imovina rimokatoličke crkve, koja se nalazi u Jugoslaviji, a koju su stekli i ostavili u vjerske svrhe naši predci ne bi bila imovina vjernika našeg naroda, već imovina rimskog pape, koji s njome može po miloj volji raspolagati. Ipak ni taj kanon ne će im ništa pomoći, jer socijalna pravda i suverenitet države svakom državljaninu mora biti svetija nego razni zastarjeli privilegiji pojedinih staleža i organizacija.

MUSOLINI I RIJEČKI BISKUP. Talijanska država darovala je riječkom fašističkom biskupu msgr. Sainu dvije velike zgrade u svrhu, da ih upotrebi za uzgoj i ljetni odmor sjemeništaraca, eda ti klerici za vrijeme praznika »ne izgube dobar dio onoga što je teškom mukom postignuto u seminaru kroz deset mjeseci«.

To drugim riječima znači: klerici, koji su većinom iz seoskog slovenskog teritorija, ne smiju preko praznika polaziti svojim kućama, eda tako zaborave na svoju domovinu i svoj materinski jezik, već treba da se potpuno odgajaju u fašističkom duhu, eda poslije kao svećenici potpuno budu u službi rimske crkve i države.

Ovako liberalni Mussolini pomaže talijansku narodnu crkvu. Trebalo bi da se u tome i mi u njega ugledamo.

Svima: SRETAN BOŽIĆ I NOVU GODINU!

**I V A R
O D I J E L A**

Ulica Kralja Tomislava - kuća Cefer br. 44.

za gospodu	Din. 240—790.
za dječake 11-16 god. od „	200—420.
za djecu 3-10 god. od „	110—160.
zimski kaputi od	300—750.
hlače po	89—150.

Ogled siobodan bez obaveze na kupnju.

Samoprodaje u svim većim mjestima!

U Šibeniku prodavaona: